

Lausunto

31.01.2022

Asia: VN/4118/2019

Lausuntopyyntö parlamentaarisen ohjausryhmän ja asiantuntijatyöryhmän mietinnöstä, luonnos hallituksen esitykseksi avoimuusrekisterilaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kannatatteko avoimuusrekisterin perustamista Suomeen?

Kyllä

Mikä esillä olevista kolmesta avoimuusrekisterin soveltamisalavaihtoehdosta tulisi valita (eli mihin tahoihin kohdistuvaa lobbausta ilmoitusvelvollisuuden tulisi koskea)?

Koko valtionhallinto

Yleiset huomiot esityksestä

Oikeusministeriölle 31.1.2022

Oikeusministeriö on pyytänyt Transparency Internationalin Suomen osastolta (TI Suomi) lausuntoa avoimuusrekisteriä koskevasta lakiehdotuksesta.

Avoimuusrekisteriä koskevaa lakiesitystä valmistellut parlamentaarinen ohjausryhmä ja asiantuntijaryhmä luovuttivat mietintönsä oikeusministeriölle 2.12.2021.

Korruptionvastaisen kansalaisjärjestön Transparency Internationalin Suomen osasto (TI Suomi) pitää oikeusministeriön avoimuusrekisteriä koskevaa lakiehdotusta tervetulleena lisänä kotimaisen päätöksenteon läpinäkyvyyteen. TI Suomen edustaja on ollut mukana asiantuntijatyöryhmässä ja TI Suomen näkemyksiä lainsäädännön yksityiskohdista on valmistelussa otettu huomioon. TI Suomi pitää valmistelua myönteisenä esimerkkinä avoimesta lainsäädäntäprosessista.

Vaikka päätöksenteko on ollut Suomessa varsin avointa, ei päätöksentekoon liittyvän vaikuttamisen läpinäkyvyys ole toteutunut. Lobbauksia koskevien tietojen lakiin perustuva julkisuus on siten erittäin tarpeellista. Kansainväliset esimerkit ovat näyttäneet, että avoimuusrekisterit ovat muissa maissa onnistuneesti parantaneet päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja antaneet mahdollisuuden tarkastella vaikuttamista uudesta näkökulmasta.

TI Suomi pitää lakiesitystä hyvänä aloituksena, mutta vajavaisena lobbaamista koskevan kokonaiskuvan muodostamisen kannalta. TI Suomi kannattaa esitetyistä vaihtoehdoista laajinta soveltamisalaa eli koko valtionhallintoa. Valtionhallinnon ulkopuolinen julkinen hallinto jäisi esityksen mukaan edelleen avoimuusrekisterin ulkopuolelle.

TI Suomi painottaa, että rekisteriä on kehitettävää suuntaan, jossa se kykenee avaamaan poliittiseen päätöksentekoon vaikuttamista sekä realistisesti että tehokkaasti valtionhallinnon ohella kaikilla julkisen hallinnon tasoilla sekä välillisessä valtionhallinnossa.

Työryhmä on tunnistanut tarpeen arvioida laajennusta alue- ja kuntatasolle avoimuusrekisterilain seurannan ja jälkiarvioinnin yhteydessä. Tälle tarkastelulle tulee asettaa lakiin perustuva sitova korkeintaan 3 vuoden takaraja lain voimaantulosta. Siinä ajassa kyetään arvioimaan uuden lain toimivuus ja laajentamistarpeet hyvin.

TI Suomi pitää ensisijaisen tärkeänä rekisterin uskottavaa toteuttamista. Toimiva ja luotettava avoimuusrekisteri tukee kaikkien demokraattisen prosessin osallistujien työtä. Rekisteri tuottaa avointa tietoa ja ymmärrystä päätöksenteosta kansalaisille, kansalaisyhteiskunnalle ja tutkijoille.

Edunvalvojille rekisteri antaa luotettavan välineen tasapuolisten vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseksi. Rekisteri takaa myös päättäjille kattavan vuorovaikutuksen eri yhteiskunnallisten toimijoiden kesken.

Avoimuusrekisterin uskottavuutta varten TI Suomi painottaa erityisesti seuraavien toimien tarpeellisuutta rekisterin kehittämiseksi tulevaisuudessa:

- Avoimuusrekisterin kattavuuden tarkistaminen: nykyinen esitys tulee ottaa uudelleentarkasteluun mahdollisten parannusten osalta sitovalla aikataululla.
- Avoimuusrekisterin laajentaminen kaikkiin lobbauksen kohteisiin: nykyinen esitys jättää useat lobbauksen kohteet etenkin alueellisella ja paikallisella tasolla huomioimatta. Tarve laajentaa rekisterin kattavuutta tulee huomioida.
- Tietojen helppokäyttöisyys ja saatavuus: rekisterin sisältämien tietojen on oltava saatavilla avoimen rajapinnan kautta muodossa, joka on koneluettavaa ja palvelee siten käyttötarkoitustaan mahdollisimman hyvin.

- Uskottavat kirjaamisveloitteet: jotta avoimuusrekisteriä voidaan pitää uskottavana, sen sitä koskevien velvoitteiden rikkomiselle on säädettävä sanktiot, jotka eivät ole pelkästään näennäisiä.

Transparency Internationalin Suomen osasto

Mari Laakso

Puheenjohtaja

Pentti Mäkinen

Hallituksen jäsen

Laakso Mari

Transparency International Suomi ry - Mari Laakso, Pentti Mäkinen ja Ilkka Penttinen TI Suomi ry:n hallituksen puolesta